

3. Монетарний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=1305098>
4. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік [Електронний ресурс]: рішення Ради Національного банку України від 11.09.2014 № 28. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=127394>
5. Статистичні матеріали Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>

Макарчук І.Н.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ

Аннотация

В статье проанализированы особенности использования инструментов денежно-кредитной политики и их эффективность в условиях мирового финансового кризиса и посткризисный период. Определены приоритетные пути развития денежно-кредитной политики в будущем и разработаны пути преодоления проблем и повышение эффективности денежно-кредитной политики.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, инструменты денежно-кредитной политики, повышение эффективности, финансово-кредитная система страны, центральный банк.

Makarchuk I.N.

Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University named after Hryhorii Skovoroda

CURRENT MONETARY POLICY OF UKRAINE

Summary

The article analyzes the peculiarities of the use of monetary policy instruments and their effectiveness in conditions of global financial crisis and post-crisis period. Priority development path of monetary policy in the future and developed ways to overcome problems and improve the effectiveness of monetary policy.

Keywords: monetary policy, monetary policy instruments, efficiency, financial and credit system of the country, the Central Bank.

УДК 005.3:664.6

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ ТА ОБГРУНТУВАННЯ МОЖЛИВИХ НАПРЯМКІВ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Макух Т.О.

Рівненський інститут Університету «Україна»

Дослідження стану хлібопекарської галузі, виявлення основних проблем розвитку хлібопекарства та обґрунтування можливих напрямів їх вирішення.

Ключові слова: хлібопекарська галузь, хліб, хлібобулочні вироби, виробництво, нестабільність, прибутки, обсяги виробництва.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку хлібопекарської галузі характеризується динамізмом та якісними змінами в управлінні виробничим процесом. Виникає необхідність кореневої зміни економічної роботи хлібопекарських підприємств, орієнтованої на задоволення соціальних потреб громадян своїми продуктами. Тому актуальним і важливим є аналіз стану хлібопекарської галузі, виявлення проблем у її функціонуванні та визначення шляхів їх вирішення з метою забезпечення подальшого розвитку галузі та підвищення конкурентоспроможності виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку хлібопекарської галузі присвячена значна кількість наукових публікацій у вітчизняній та зарубіжній літературі. Серед іноземних учених можна відмітити: В.Ю. Бочарова, Є.С. Стоянова, Ю. Бріггема та інших. Поміж українських учених

Т.В. Майорову, О.О. Терещенку, В.Г. Федоренку. Що ж стосується безпосередньо питань розвитку харчової промисловості, то даній темі присвятили свої дослідження: Л.В. Дейнеко, А.О. Коваленко, О. Лівінський, В. Котляренко, Е.І. Шелудько. Зокрема питанням фінансового стану та проблемам розвитку хлібопекарства України присвятили свої праці Л. Баранівська, О.М. Васильченко, Є.В. Єрмаков, В. В. Макаренко, С.В. Пеструха П.Т. Саблук та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на проведені раніше дослідження в цій сфері, окремі питання ще залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, практично недослідженими залишаються такі складні, але дуже важливі питання, як особливості ціноутворення та проблеми розвитку хлібопекарської галузі.

Мета статті. Дослідження стану хлібопекарської галузі, виявлення основних проблем розвитку хлі-

бопекарства та обґрунтування можливих напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Хлібопекарська галузь – одна з провідних галузей харчової промисловості України, призначення якої полягає у безперервному забезпеченні виробництва хліба хлібобулочних та інших виробів у обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки. Хлібопекарська галузь відіграє значну соціальну і стратегічну роль у житті суспільства, частка хлібопродуктів у раціоні населення України складає 15%, що підтверджує їхній статус як основного продукту харчування. Норма споживання для пересічного громадянина становить 101 кг хліба і хлібобулочних виробів на рік. Щорічно в Україні виробляється близько 2 млн. тонн хліба та хлібобулочних виробів, понад 70% від загального обсягу випікають великі промислові підприємства, решту – приватні пекарні, мережа торгівлі, великі супермаркети та інші виробники.

Ринок хліба і хлібобулочних виробів України на 99% представлений продукцією вітчизняного виробництва. Національна хлібопекарська галузь, по суті, є натуральним господарством, де виробництво дорівнює споживанню. Але незважаючи на це протягом останніх років в хлібопекарській галузі зафіксовано спад виробництва.

Але, сьогодні в Україні економічний механізм господарювання далекій від ідеалу: затяжна політична криза, соціально-політична нестабільність та в довершення світова економічна криза, яка поглинула й нашу державу, негативно впливає на функціонування виробників головного продукту харчування українського народу – хліба та хлібобулочних виробів. Як наслідок, останні роки простежується стабільний спад об'ємів їх виробництва, зменшення фондів віддачі та продуктивності праці, непомірна ресурсоемісність галузі, застаріла матеріально-технічна база.

Таблиця 1

Основні показники діяльності хлібопекарських підприємств в Україні за 2005-2013 рр.

№	Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Випуск виробів хлібобулочних, тис. т	2264	2160	2034	1978	1826	1725	1694	1607	1511
2	Рентабельність операційної діяльності, %	2,4	2,2	1,8	0,9	1,7	2,3	1,9	1,2	0,8
3	Індекс цін виробників хліба і хлібобулочних виробів, %	134,6	97,0	100,8	116,2	108,3	116,5	100,7	98,5	98,2
4	Обсяг товарообороту хліба і хлібобулочних виробів, млн.грн	1699	1803	2009	2636	2631	2883	2636	1803	2009

Джерело: статистичні дані Держжарчпрому України. Укрхлібпрому

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити висновки, що випуск виробів хлібобулочних за період з 2005 до 2013 року в цілому зменшився на 753 тис. тонн хлібобулочних виробів. Таке зменшення пояснюється падінням обсягів виробництва хліба і хлібобулочних виробів не тільки дії кризи 2008-2009 рр., а й скороченням населення країни, зниження його купівельної спроможності, зміни структури споживання хлібу, яке пояснюється декількома факторами: випікання хліба невеликими пекарнями і сільським населенням самостійно, відсутністю дешевого хлібу промислового виробництва на селі, і як наслідок, припинення вигодування худоби хлібом.

Відповідно аналізу таблиці, практично всі показники діяльності галузі за період 2005-2013 рр. знизились, а деякі (наприклад рентабельність) – до 50%. Це пояснюється тим, що виробництво та продаж хліба в Україні регулюється місцевою владою, яка може встановити граничну норму рентабельності для окремих сортів соціального хліба, що сприяло розвитку виробництва «дорогих» сортів та зменшувало залежність виробників хліба від державного регулювання, але падіння платоспроможності населення обмежує розвиток цього напрямку виробництва.

На сьогоднішній день на ринку хлібопекарства відбувається укрупнення і концентрація виробництва, формування вертикально інтегрованих структур із замкнутим циклом виробництва – від виробника борошна до випуску хлібопродуктів.

Таблиця 2

Виробництво хліба і хлібобулочних виробів по підприємствах України, т

Назва підприємства	Роки		
	2011	2012	2013
ВАТ «Одеський Коровай» (Одеська область)	70841	67674	68525
ДП ВАТ «Київхліб» Хлібокомбінат № 10 (м.Київ)	63798	60376	60175
ДП «Вінницяхліб» ВАТ «Концерн Хлібпром» (Вінницька обл.)	56801	54773	49936
ТОВ «Хлібокомбінат Кулиничі» (Харківська обл.)	29060	314186	46901
ЗАТ «Хлібохавод» Салтовський» (Харківська обл.)	37159	41010	46806
ВАТ «Хліб» (Дніпропетровська обл.)	37719	40961	44715
ВАТ «Черкасихліб» (Черкаська обл.)	42463	39430	37579
Філія ВАТ «Коровай» «Луганський хлібокомбінат» («Луганська обл.)	23887	21429	36612
ДП ВАТ «Київхліб» «Хлібокомбінат № 11» (м. Київ)	37899	35143	34817
ДП ВАТ Миколаївхліб» (Миколаївська обл.)	20640	30880	29823
ВАТ «Житомирхліб» (Житомирська обл.)	29392	26973	27795
ДП ВАТ «Київхліб» «Хлібокомбінат № 12» (м. Київ)	32883	29514	27540
ДП ВАТ «Київхліб» «Хлібокомбінат № 4» (м. Київ)	31644	30180	26244
ДП ВАТ «Київхліб» «Хлібокомбінат № 1» (м. Київ)	37639	31753	26041
ВАТ «Чернігівський хлібокомбінат» (Чернігівська обл.)	25785	26364	25915
ДП ВАТ «Київхліб» «Хлібокомбінат № 6» (м. Київ)	31095	27439	25710
ВАТ Донецький хлібокомбінат» (Донецька обл.)	29282	26646	25279
ТОВ «Хмельницький комбінат» (Хмельницька обл.)	33545	31242	24514
ТОВ «Хлібозавод № 10» (Дніпропетровська обл.)	14098	24829	28706

Джерело: статистичні дані Держжарчпрому України. Укрхлібпрому

Розглядаючи хлібобулочну промисловість сучасної України, можна сказати, що вона є спадкоємицею радянської системи хлібопродуктів і внаслідок чого наділена деякими особливостями, які прямо впливають на розвиток діяльності підприємств галузі.

Територіальне розміщення хлібопекарських підприємств зосереджено головним чином у великих містах та обласних центрах, а також у регіонах найбільшого виробництва борошна. Так, приблизно 49% хліба і хлібобулочних виробів, вироблених в Україні, зосереджено в 6 найбільших промислових регіонах. Найбільшу частку у виробництві хлібобулочних виробів займає м. Київ (17,2% сукупного обсягу виробництва), Донецька (11,3%) і Дніпропетровська області (9%), Одеська (6%), Харківська (6%), Луганська (5%). Це пояснюється високою щільністю населення регіонів і найвищим рівнем економічного розвитку, а звідси, і платоспроможного попиту.

Правову основу регулювання виробництва та реалізації хліба та хлібобулочних виробів складають Закони України «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про ціни та ціноутворення», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про стандартизацію», «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про антимонопольний комітет України» та ін. Законодавча база що регламентує процеси виробництва та реалізації хлібобулочних виробів сучасної України неспроможна повною мірою захистити хлібопекарів від адміністративного тиску з боку держави. Варто зазначити що в Україні немає спеціального закону, який визначав би правові фінансові, цінові й організаційні основи забезпечення належної якості та безпеки та хлібобулочних виробів для життя і здоров'я населення й довкілля під час їх виробництва, переробки, транспортування, пакування, зберігання, реалізації, а також ввезення на митну територію України або вивезення. Забезпечення підприємств хлібопекарської базується також на ефективній організації ринку зерна та борошна, де сприяння формуванню прозорого, доступного і організованого ринку зерна та борошна можливо шляхом: унормування договірної бази інтеграційних відносин в умовах партнерської діяльності, посилення контролю за формуванням регіональних запасів продовольчого зерна, забезпечення розвитку аграрного ринку та формування механізму визначення ринкової вартості зерна та борошна на внутрішньому ринку, забезпечення захисту внутрішнього ринку продовольчого зерна в умовах СОТ.

Наслідком такого є зниження прибутковості діяльності хлібопекарських підприємств та збільшення питомої ваги збиткових хлібопекарських підприємств. За даними Державної служби статистики України питома вага хлібопекарських підприємств, які отримали прибуток у 2011 р. порівняно з 2007 р. зменшилась на 6,1% і склала 61,8% до загальної кількості підприємств, у 2012 р. – 60,1% від загальної кількості підприємств, у той час, коли питома вага підприємств, які отримали збиток у 2011 р. порівняно з 2007 р. збільшилась на 11,7% і склала 38,2% загальної кількості підприємств, у 2012 р. – 39,9%.

Зниження прибутковості робить неможливим технічне переоснащення хлібопекарських підприємств, 2/3 обладнання яких фізично та морально застаріло. Тому, більшість хлібо заводів мають потребу в проведенні реконструкції, заміні технологічного устаткування на більш сучасне, енергозберігаюче. Серед основних лідерів ринку, які провели реальні технічні перетворення на хлібопекарських підприємствах за останні роки, можна відмітити ВАТ «Одеський коровай», ВАТ «Вінницяхліб», окремі хлібо заводи Запоріжжя, Донецька, Дніпропетровська. Однак про масове перетворення галузі, на жаль, говорити поки не доводиться. Аналіз основних виробничих фондів хлібопекарських підприємств

показує, що зношування парку технологічного устаткування становить 70-80%.

Таблиця 3
Окремі фінансові показники хлібопекарських підприємств в Україні за 2007, 2011 та 2012 роки, млн. грн.

Рік	Чистий прибуток (збиток)	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток		Рівень рентабельності (збитковості операційної діяльності, %)
		у% до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у% до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	
2007	-10,3	65,8	122,6	34,2	132,9	1,2
2011	-257,1	61,8	188,0	38,2	445,1	0,2
2012	-320,5	60,1	152,2	39,9	472,7	0,6

Проведений нами аналіз діяльності підприємств хлібобулочної промисловості, дозволив виділити ряд основних проблем, які гальмують більш інтенсивний розвиток галузі хлібопечення в Україні.

Однією з головних проблем можна віднести щорічне скорочення споживання хліба в Україні. Динаміка виробництва хліба і хлібобулочних виробів в Україні в період з 2005-2013 роки свідчить про постійне зменшення обсягів виробництва національних пекарів. Порівняно з 2005 роком обсяг вироблених в Україні хлібопродуктів скоротився на 33,3% і в 2013 році склав 1511 тис. т. Щорічно в середньому на 60 тис. т скорочується вироблення одного з найпоживніших продуктів в раціоні українців і темпи зниження прискорюються з кожним роком.

Моральне та фізичне застарівання хлібопекарського обладнання вітчизняних хлібо заводів також є однією із головних проблем галузі. Хлібопекарські підприємства мають потребу в технічному відновленні. Але через низьку рентабельність виробництва та відсутність державної підтримки держави, низькі темпи оновлення обладнання зберігаються і надалі. Пакування, нарізка, замороження також є нагальною проблемою хлібопекарських підприємств.

Наступною важливою проблемою галузі є зниження частки зерна з високими хлібопекарськими властивостями і значне збільшення домішок. Це прямо впливає на якість борошна та його хлібопекарські властивості. Якість хліба і хлібобулочних виробів напряму залежить від селекції зерна, відповідності вимогам прогресивних технологій вирощування, умовами збереження та переробки. Сьогодні, експерти все частіше говорять про дефіцит якісного зерна на ринку, зниження якісних і смакових властивостей хліба, зростання його ціни. Недостатня якість борошна для випікання хлібопродуктів – постійна проблема виробників.

Якісні і недорогі інгредієнти для виготовлення хлібопродукції є досить актуальною проблемою для національних підприємств, адже майже всі основні інгредієнти поставляються із закордону, що впливає на формування цін на хліб і хлібобулочні вироби.

Тому, автоматично виникає наступна проблема – потреба у встановленні високої ціни на хліб та хлібобулочні вироби, а ціна на нього є об'єктом пильної уваги з боку держави. Жорстке державне регулювання процесу ціноутворення на хліб і хлібобулочні вироби призводить до формування низької рентабельності їх виробників. В собівартості готової продукції виробників хлібопродукції значну частку

має плата за електроенергію та газ, а також матеріальні витрати на закупку сировини, обладнання. Одночасно з цим ціни на енергоносії, борошно і зерно встановлені на рівні світових. Така ситуація сповільнює, а на деяких підприємствах унеможливорює, впровадження інноваційних перетворень, не дає можливості проводити модернізацію та переоснащення підприємств, сповільнює технологічний розвиток [8, с. 115].

До однієї з основних проблем віднесемо слабку фінансово-економічну підтримку галузі державними органами, яка значно знижує темпи розвитку хлібобулочної промисловості. Також наявна проблема відсутності ефективного інвестора, здатного активізувати інноваційну діяльність на підприємствах галузі. Виробники хліба та хлібобулочних виробів потребують фінансову та правову підтримку з боку держави.

Висновки і пропозиції. Отже, відповідно до вищезазначеного, для забезпечення розвитку хлібопекарської галузі та утвердження конкурентоспроможних позицій на ринку необхідно:

– формування нормативно-правової бази та інформаційно-аналітичного забезпечення в частині

гарантування захисту як прав споживачів, так і вітчизняного виробника хлібобулочних продуктів;

– посилення контролю за якістю та безпекою продукції;

– удосконалення існуючої системи ціноутворення, та створення умов для чесної конкуренції;

– оновлення основних фондів підприємств хлібопекарської галузі;

– створення сприятливих економіко-політичних умов для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвесторів;

– застосування форм кредитування тощо;

Проблеми розвитку хлібопекарської галузі актуальними і потребують значної підтримки з боку державних структур і органів місцевого самоврядування. Підвищення ефективності діяльності виробників національного продукту полягає у частковому фінансуванні та впровадженні організаційно-економічних розробок, що сприятимуть зниженню матеріало-, енерго-, трудомісткості виробництва продукції; одержанню додаткового прибутку; звільненню працівників від виконання важких робіт та робіт у несприятливих умовах; підвищенню строку зберігання хлібопродуктів, покращення технології випікання продукції.

Список літератури:

1. Виробництво основних видів промислової продукції по місяцях 2010 року [Електронний ресурс] /Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/pr/ovp/ovp_u/ovp2010.html
2. Маркетингові аспекти діяльності суб'єктів ринку хлібобулочних виробів / І. О. Соловйов, О. О. Мурзак // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 100-106.
3. Методологічні засади аналізу фінансового стану хлібопекарської підгалузі харчової промисловості України / С. Петруха, М. Кологуша // Економіст. – 2007. – № 5. – С. 1527.
4. Оприлюднення експрес-випусків Держкомстату у 2011 році [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Оприлюднення експрес-випусків Держкомстату у 2013 році [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Перспективи розвитку харчової галузі в Україні [Електронний ресурс] / Сайт IBcontacts. – Режим доступу: http://ibcontacts.com.ua/perspectyv_rozvytku/
7. Смачного! Або найбільш динамічна галузь на ринку праці [Електронний ресурс] / Сайт Профорієнтація. – Режим доступу: <http://prof.osvita.org.ua/uk/determine/articles/31.html>

Макух Т.А.

Ровенский институт Университета «Украина»

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ХЛЕБОПЕКАРСКОЙ ОТРАСЛИ И ОБОСНОВАНИЕ ВОЗМОЖНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ ИХ РЕШЕНИЯ

Аннотация

Исследование состояния хлебопекарской отрасли, выявления основных проблем развития хлебопекарства и обоснование возможных направлений их решения.

Ключевые слова: хлебопекарская отрасль, хлеб, хлебобулочные изделия, производство, нестабильность, прибыли, объемы производства.

Makukh T.O.

Rivne institute of the University «Ukraine»

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF BREAD BAKING INDUSTRY AND GROUND OF POSSIBLE DIRECTIONS OF THEIR DECISION

Summary

Research of the state of bread baking industry, exposure of basic problems of development of bread baking and ground of possible directions of their decision.

Keywords: bread baking industry, bread, bakery goods, production, instability, profit, production output.